

Nieuwsbrief 4, februari 2021

Doelstelling SMAA

De Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam (SMAA) heeft tot doel de toegankelijkheid, beschikbaarheid en het gebruik te bevorderen van de middeleeuwse archieven van en over de stad Amsterdam, opdat de kennis van het middeleeuwse Amsterdam vergroot en verspreid wordt onder een zo breed mogelijk publiek.

Project ontsluiting Amsterdamse gasthuisarchieven tot 1578

Fase 1

Met financiële steun van Stichting Dioraphte, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Pruikenburgfonds en het Hendrik Mullerfonds, de gemeente Amstelveen en het Stadsarchief Amsterdam is de eerste fase van het gasthuisarchievenproject in juli 2019 van start gegaan. Het resultaat zal in 2021 een archiefinventaris zijn die de oorspronkelijke archiefordening van de middeleeuwse Amsterdamse gasthuizen en het Oude- en Nieuwe Nonnenklooster weerspiegelt en een samenvatting in modern Nederlands geeft van de ruim 1.400 charters. Bovendien zijn alle bestanddelen van de gasthuisarchieven gedigitaliseerd en geconserveerd.

Op dit moment zijn de projectmedewerkers samen met stagiairs van de Universiteit van Amsterdam druk bezig met de afronding van deze eerste fase van het project. De nieuwe inventaris staat in de steigers en de database bevat inmiddels een schat aan informatie over personen en percelen in middeleeuws Amsterdam. Ruim driekwart van de regesten is gereed. Wanneer alle regesten klaar zijn en alle relevante data uit deze documenten in de database ingevoerd zijn, gebruiken we de database om de gegevens uit de charters te koppelen aan de informatie uit de registers van de verschillende gasthuizen en kloosters om zo de ongeïdentificeerde charters terug te brengen naar de originele archiefvormer.

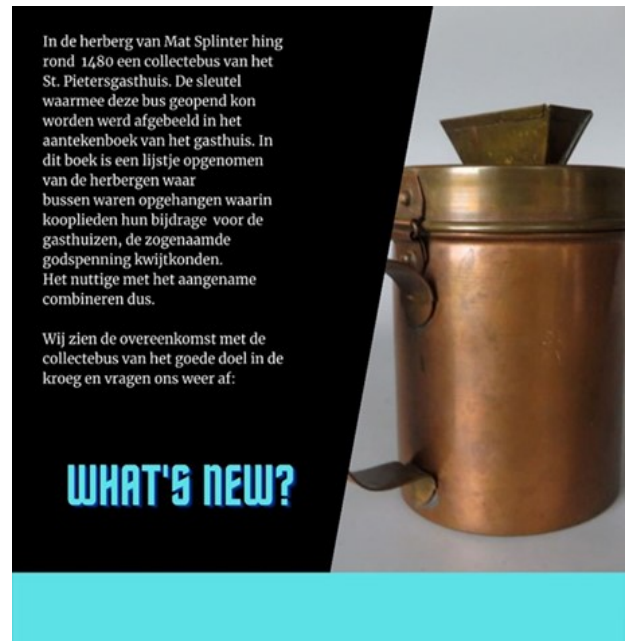
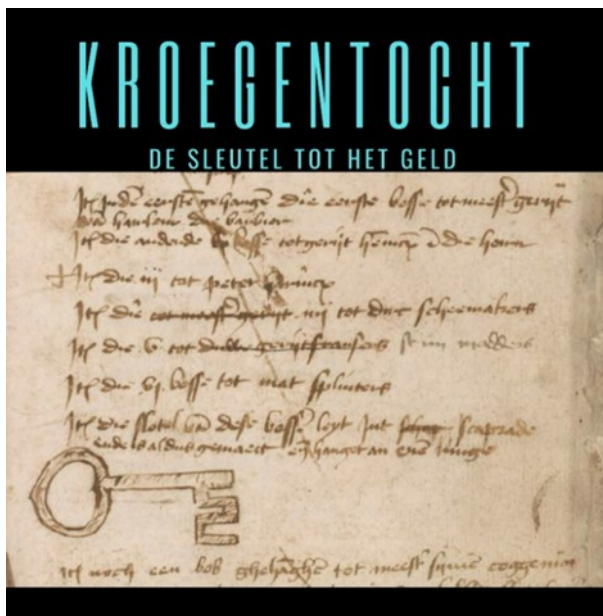
Bij het beschrijven van de inhoud van de charters bleek al snel dat Bas de Melker voor aanvang van het project niets teveel heeft gezegd over de rijkdom van de gasthuisarchieven. De verhalen die in de gasthuisarchieven verscholen liggen worden vanaf begin 2021 één of twee keer per week verteld op social media.

Het Instagramaccount @Aemstelredammers van SMAA vertelt in het kort over de dagelijkse beslommingen van de inwoners van middeleeuws Amsterdam. Ook op Facebook is door SMAA de groep Aemstelredammers aangemaakt om te volgen, naast het al langer bestaande Twitter-account #middeleeuwsamsterdam.

Een voorbeeld van een recente post op @Aemstelredammers:

In de middeleeuwen geloofde men dat het geven van aalmoezen aan de armen, zieken en daklozen een plaats in de hemel zou opleveren. Ook de Aemstelredammers voelden de plicht om de verliezers van de samenleving te helpen. Dit deden zij o.a. door bij zakelijke transacties een penning opzij te leggen voor de gasthuizen, de zogenaamde godspenning.

In een register van het St. Pietersgasthuis is een lijstje opgenomen van de herbergen waar bussen hingen waarin de kooplieden hun godspenning dienden te deponeren.

Met deze sleutel kon de bus die in de herberg van Mat Splinters hing geopend worden. Grappig is dat dezelfde sleutel ook paste op de bus die, in een andere herberg, bij meester Symen Coggeman hing.

Fase 2: Een digitale bronnenuitgave

Door in de eerste fase van het gasthuisarchievenproject middeleeuwse bronnen vindbaar te maken zetten we de onderzoeker op het goede spoor naar het begin van de stad Amsterdam. Om betekenis aan de stukken te geven is verdere ontsluiting van dit erfgoed nodig. Wanneer de archieven alleen gedigitaliseerd en geïnventariseerd worden zijn de stukken vrij raadpleegbaar, maar voor de gemiddelde Nederlander niet bruikbaar. Middeleeuwse handschriften zijn namelijk slechts voor een handjevol mediëvisten leesbaar en te begrijpen. Door de registers te transcriberen en in modern Nederlands samen te vatten komen de verhalen die in de stukken verborgen liggen ter beschikking van een veel breder publiek.

De resultaten van het project zullen meer zijn dan een prachtige bronneneditie. Gebruik makend van de nieuwste technieken en inzichten brengen we het erfgoed tot leven en geven we de bronnen een blijvende waarde en toegankelijkheid.

SMAA zal de pareltjes uit de gasthuisarchieven in transcriptie beschikbaar stellen voor het algemeen publiek. Voor de wetenschappelijke onderzoeker wordt een wetenschappelijke annotatie toegevoegd. De database van personen en toponiemen die in de gasthuisarchieven voorkomen geeft de onderzoeker toegang tot relaties van personen en percelen met instellingen als de gasthuizen en nonnenkloosters. Daarnaast geeft deze database een goed beeld van de topografische ontwikkeling en bewoningsgeschiedenis van Amsterdam, middeleeuwse ambachten, familieverbanden en zelfs mobiliteit tussen Amsterdam en omgeving.

Na een - door Covid 19 vrij moeizame - periode van fondsenwerving is het tot onze grote vreugde toch gelukt om de financiering van de tweede fase van het project rond te krijgen. Met dank aan Stichting Dioraphte, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Pruikenburgfonds, Stichting DoCo Charitas en andere fondsen starten we dit voorjaar met het maken van de bronnenpublicatie, in samenwerking met het Stadsarchief Amsterdam.

Fase 3: De kers op de taart

De ambitie van SMAA is om de oudste bronnen van Amsterdam veel meer bekend te maken. Daarom willen we één van de oudste Amsterdamse archiefcollecties tot leven brengen voor een jong publiek. Bij het Fonds voor Cultuurparticipatie is in najaar 2020 een subsidie aangevraagd om de gedigitaliseerde middeleeuwse gasthuisarchievencollectie op een nieuwe aansprekende wijze te ontsluiten met actieve participatie van jongeren. Hiervoor schreven we het programma “Archiving by design?”.

In acht weken verdiepen jongeren zich middels creatieve kunstlabs in de wereld van erfgoed en kunst en maken ze kennis met verschillende media (fotografie, theater, film). Vervolgens geven ze op basis van de digitale bronnencollectie nieuwe betekenis aan de gasthuisarchieven met een creatief product. Door middel van het creatieve proces onderzoekt de doelgroep hedendaagse thema's uit de middeleeuwse gasthuisarchieven, zoals burgerschap en zorg, en plaatsen zij die in onze huidige en toekomstige samenleving.

Uitgave proefschrift Bas de Melker

In najaar 2020 is de fondsenwerving voor het uitgeven van het proefschrift van Bas de Melker succesvol afgerond. Toezeggingen van zes aangeschreven fondsen samen met enkele particuliere bijdragen hebben het benodigde subsidiebedrag opgeleverd. Eind oktober 2020 is de overeenkomst met de uitgever ondertekend. De verdere voorbereidingen zijn ter hand genomen, zoals het actualiseren van de bronverwijzingen in het notenapparaat en het opzetten van een index. Daarnaast wordt actief gewerkt aan het vervaardigen van het nu nog ontbrekend kaartmateriaal en is de epiloog geschreven.

Het boek *Metamorfose van stad en devotie. Ontstaan en conjunctuur van kerkelijke, religieuze en charitatieve instellingen in Amsterdam in het licht van de stedelijke ontwikkeling, 1385 – 1435* van Bas de Melker zal in najaar 2021 bij Uitgeverij Verloren (Hilversum) verschijnen. In het najaar verschijnt bij Uitgeverij Peeters (Leuven) tevens de door Bas de Melker vervaardigde editie van het *Liber Benefactorum*, in de reeks Studia Cartusiana. Meer informatie hierover in de volgende nieuwsbrief van SMAA.

Colofon

SMAA-nieuwsbrief 4, februari 2021
www.middeleeuwsamsterdam.nl

Contactgegevens: middeleeuwsamsterdam@gmail.com en 0625041723
Patrick Vlegels, directeur Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam